

SUOMALAISEN
KIRJALLISUUDEN
SEURA

Etusivu → Ajankohtaista → Uutiset → Suuren muuttoliikkeen lapsuusmuis...

Suuren muuttoliikkeen lapsuusmuistot: sopeutumista, seikkailuja, ristiriitaisia tunteita ja monijuuruisuutta

Uutiset – 4.4.2025 9

Esko Sonkamuotkan perhe Jällivaarassa 1963. Kuva: JOKA Journalistinen kuva-arkisto, Kaleva.

Suomalaisen Kirjallisuuden Seura ja dosentti Tuomas Laine-Frigren keräsivät muistoja ruotsinsiirtolaisuudesta lasten ja nuorten kokemana. 1960–1990-luvuille sijoittuvat muistot kertovat niin kipeistä kokemuksista kuin elämää rikastuttaneista uusista mahdollisuuksista. Myös identiteettiin liittyvät ristiriidat ja pohdinnat kahden maan kansalaisuudesta korostuivat.

Syyskuussa 2024 päättyneeseen *Suuren muuttoliikkeen lapset ja nuoret* -keruuseen osallistui 78 muistelijaa. Monet muistelijoista lähettivät kirjoituksensa mukana myös valokuvia. Kirjoitusten tyylilaji vaihteli napakan toteavasta ilmaisusta pitkiin tarinoihin. Olipa mukana myös kirjan luku, runoelma ja sarjakuvateos.

SKS:n arkistoon tallennetut muistot tarjoavat monipuolisen kuvan siitä, millaista elämä suomalaisen maahanmuuttajaperheen lapsena oli ja millaisia tilanteita lapset ja nuoret siirtolaisuuden poluilla kohtasivat.

Monet tarinoista sisälsivät muistoja kiusaamisesta. Kiusaaja saattoi olla aiemmin Ruotsiin muuttanut isompi suomalaispoika tai uuden tulokkaan noloja vaatteita ilkkunut kantaruotsalainen luokkatoveri. Suomeen muuttaessaan länsinaapurissa varttuneet kohtasivat ”hurjittelua”. Mutta mukana on myös kuvauksia hyvistä kaverisuhteista ja yhteisistä seikkailuista.

“...matkustimme pummilla raitiovaunuilla, yövyimme kerrostalon pihalla teltassa, perustimme rappukäytäviin kioskeja ja juoksimme ulkona paljon. En muista, että minua olisi suomalaisen taustani takia juuri kiusattu...”

Muistot kertovat lasten omista maailmoista, mutta myös lähipiirin aikuisista. Aikuisten negatiiviset asenteet ja puheet vaikuttivat myös lasten elämässä. Toisaalta hyvä opettaja tai isovanhempi saattoi olla ratkaisevan tärkeä uuteen ympäristöön sopeutumisen auttaja.

Maahanmuuttajalapsilla oli myös omia erityisiä rooleja. Oxelösundissa asunut Esko muistelee 10-vuotiasta itseään näin:

“Mä olin niille kylänmiehille tulkkina, kun ne kävi virastossa tai lääkärissä. Ei opettajat siihen mitään sanoneet, kun mutsi kirjoitti [poissaolon syyksi] huvudvärk. Pää tai vatta kipeä.”

Varsinkin 1960–1970-luvuille sijoittuvissa lapsuusmuistoissa nousi esille tarve erottautua suomalaisuudesta. Yksi suunnitteli ottavansa uuden sukunimen viimeistään avioliitossa ruotsalaisen miehen kanssa. Toinen ”halusi kadota maan alle” kohdatessaan kadulla suomalaisia pultsareita. Kaikkia ei suomalainen lastenkulttuurikaan vakuuttanut:

”Kerran olin äidin kanssa kauppakeskuksessa ja siellä oli esiintymässä M.A. Numminen ja Pedro Hietanen. Heillä oli eläinpuvut päällään ja minua hävetti niin. Suutuin äidilleni, kun hän ei suostunut lähtemään pois ja kielsin häntä puhumasta suomea, ettei kukaan vaan yhdistäisi meitä esiintyjiin.”

Joillekin suomalaisuus oli erityisen ylpeyden aihe – ajatus, joka sai vahvistusta esimerkiksi suomalaisten omissa yhdistyksissä ja seuroissa. Eräs 1980-luvulla Ruotsissa varttunut korosti kirjaston merkitystä positiivisen vähemmistöidentiteetin muodostumiselle. Monista ruotsalaisista kirjastoista nimittäin löytyi paljon suomenkielistä lastenkirjallisuutta.

”Gislavedin kirjasto meni uniini. Se oli kuin ihmeellinen labyrintti, josta avautui tuhansia portteja miljooniin eri maailmoihin minulle tutkittavaksi. Olen ikuisesti kiitollinen kirjaston henkilökunnalle, joka oli ottanut suomenkielisten lasten tarpeet huomioon niin näyttävällä tavalla. Lapsenahan en tiennyt, ettei vähemmistökielellä julkaistuja kirjoja välttämättä pidetä paraatipaikalla heti sisäänkäynnin vieressä.”

Suomalaisilla oli paljon omia yhteisöjä, mutta työläisyhteisöjen asuinkorttelit saattoivat olla myös hyvin monikulttuurisia. Ruotsissa oli suomalaisten lisäksi myös paljon itä- ja kaakkoiseurooppalaisia siirtotyöläisiä perheineen.

”Meidän talossamme asui suomalaisten ja ruotsalaisten lisäksi unkarilainen ja norjalainen perhe sekä ehkä itäeurooppalainen perhe ja osa oli uskonnoltaan katolisia ja osa juutalaisia uskonnoltaan normiluterilaisten lisäksi. Toisiin ja muihin kulttuureihin tutustumista tapahtui keittiön kautta eli äidit leipoivat ja kokkasivat omien maiden ruokia ja niitä maisteltiin puolin ja toisin.”

Enemmistö muistelijoista muutti ennemmin tai myöhemmin takaisin Suomeen. Ruotsissa varttuneille muutto Suomeen merkitsi kipeää irtautumista kaikesta tutusta.

”Lähtöpäätös oli todennäköisesti isän, vaikka en muistakaan mitä siitä kotona puhuttiin vai puhuttiinko mitään. Minulle ajatus muutosta merkitsi kaiken loppua. Mielikuvieni Suomi oli takapajula, jossa kuljettiin kuluneissa vaatteissa ja ajettiin vanhanmallisilla autoilla, mutta ennen kaikkea surin sitä, että joutuisin luopumaan kaikesta mikä minulle oli tärkeää, kokonaisuudesta omasta maailmasta, jonka olin kahdessa vuodessa ehtinyt rakentaa.”

Suomeen muuton haasteista kirjoittaneet pohtivat usein myös suhdettaan omiin vanhempiinsa.

”Nuorena sitä ehkä syytti vanhempiaan, mutta vanhempana tajusi, että parastaan he yrittivät ja varmaan he kaipasivat Suomeen.”

”Aluksi luulin, että minussa on jotain vikaa, kun äidillä ei ole samanlainen syvä ikävä Ruotsiin kuin minulla. Äitini ikävöi sinne, mutta eri tavalla kuin minä. Äidin ikävä on lähinnä uteliaisuutta sitä kohtaan, missä me olemme joskus asuneet. Minun ikäväni raastaa syvältä ja vaikuttaa tunteisiin.”

Kirjoituksissa toistuivat kuvaukset identiteettikysymyksistä ja juurettomuuteen liittyvistä monimutkaisista tunteista. Aikuisten ”paluu juurilleen” on monelle nuorelle merkinnyt kokemusta siitä, ettei ole ”oikein kotoisin mistään”.

Toisaalta kirjoituksissa esiintyi pohdintoja ”monijuuruisuudesta”, jopa kosmopoliittisuudesta. Muistot maahanmuuttajalapsuudesta kertovatkin myös monikulttuurisuuden tarinaa.

Suomalaisen Kirjallisuuden Seura ja dosentti Tuomas Laine-Frigren Jyväskylän yliopistosta järjestivät Suuren muuttoliikkeen lapset -keruun 15.1.2024–31.8.2024. Vastaukset on arkistoitu SKS:n arkistoon ja ne arkistoidaan myös Tietoarkistoon

Lämmin kiitos kaikille keruuseen osallistuneille! Vastaajien kesken on arvottu kirjapalkintoja.

Lisätietoja

Arkisto